

Thực trạng hoạt động liên hệ với cử tri của đại biểu Hội đồng nhân dân xã trên địa bàn thành phố Hà Nội: Một số vấn đề đặt ra

Lâm Thị Quỳnh Dao^(*)

Tóm tắt: Dựa trên số liệu khảo sát về hoạt động của Hội đồng nhân dân (HĐND) xã nhiệm kỳ 2016-2021 tại 9 xã trên địa bàn thành phố Hà Nội và báo cáo thường kỳ của HĐND các cấp, bài viết phân tích thực trạng mối liên hệ với cử tri qua một số hoạt động của đại biểu HĐND các xã thuộc thành phố Hà Nội khi thực hiện chức năng, nhiệm vụ của mình và những vấn đề đang đặt ra hiện nay.

Từ khóa: Hội đồng nhân dân, Đại biểu hội đồng nhân dân, Quản lý nhà nước, Thành phố Hà Nội

Abstract: Based on survey data on activities of the commune-level People's Councils for the 2016-2021 tenure in 09 communes in Hanoi and regular reports of the People's Councils at all levels, the article analyzes the current situation of the voter interface through several practices by representatives of the commune-level People's Councils in Hanoi City in performing their functions and duties.

Keywords: People's Council, Representative of the People's Council, State Management, Hanoi City

Mở đầu

Với tư tưởng về xây dựng một nhà nước pháp quyền của dân, do dân, vì dân, ngay sau khi Cách mạng tháng Tám thành công, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký Sắc lệnh số 63/SL ngày 22/11/1945 và Sắc lệnh số 77/SL ngày 21/12/1945 về tổ chức chính quyền địa phương, đánh dấu sự ra đời của HĐND các cấp. Điều 1 Sắc lệnh 63 đã khẳng định: “Để thực hiện chính quyền nhân dân địa phương trong nước Việt Nam, sẽ đặt hai thứ cơ quan: Hội đồng nhân dân và Ủy ban hành chính. Hội đồng nhân dân do dân bầu

ra theo lối phổ thông và trực tiếp đầu phiếu là cơ quan thay mặt cho dân”¹. Như vậy, ngay từ văn bản đầu tiên này, HĐND các cấp đã được xác định là cơ quan đại diện của nhân dân, do nhân dân bầu ra và chịu trách nhiệm trước nhân dân về việc thực hiện nhiệm vụ của mình. Kế thừa tư tưởng Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đảng và Nhà nước Việt Nam luôn quan tâm tới cơ cấu tổ chức bộ máy, vai trò, chức năng cũng như hoạt động của HĐND các cấp. Qua nhiều lần sửa

^(*) ThS., Văn phòng Hội đồng nhân dân thành phố Hà Nội; Email: lamquynhdao@hpc@gmail.com

¹ Xem: <https://m.thuvienphapluat.vn/van-ban/bo-may-hanh-chinh/Sac-lenh-63-SL-to-chuc-Hoi-dong-nhan-dan-Uy-ban-hanh-chinh-35912.aspx>, truy cập ngày 15/7/2020.

đổi, bổ sung và từ thực tiễn hoạt động của HĐND các cấp, Điều 113 Hiến pháp năm 2013 tiếp tục khẳng định: “Hội đồng nhân dân là cơ quan quyền lực nhà nước ở địa phương, đại diện cho ý chí, nguyện vọng và quyền làm chủ của nhân dân địa phương, do nhân dân địa phương bầu ra, chịu trách nhiệm trước nhân dân địa phương và cơ quan nhà nước cấp trên”. Điều 6 Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2015 cũng quy định: “Đại biểu Hội đồng nhân dân là người đại diện cho ý chí, nguyện vọng của nhân dân địa phương...”. Điều đó cho thấy, đại biểu HĐND có địa vị pháp lý đặc biệt, vừa là đại biểu của nhân dân, vừa là thành viên của cơ quan quyền lực nhà nước cao nhất tại địa phương. Trọng trách to lớn của đại biểu HĐND chính là đại diện cho nhân dân, đưa tâm tư, nguyện vọng của nhân dân, cử tri vào nghị trường, vào các quyết sách của HĐND; tới các cơ quan nhà nước có thẩm quyền, đồng thời là người truyền đạt chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước tới cử tri và nhân dân.

Ở Việt Nam, HĐND được tổ chức ở cả 3 cấp: tỉnh, huyện và xã. Trong hệ thống HĐND các cấp, HĐND xã là cấp cơ sở, gần dân nhất, sát dân nhất; là cầu nối thông suốt giữa nhân dân và chính quyền của nhân dân; góp phần thiết thực đưa ý chí, tiếng nói và nguyện vọng của người dân vào chính sách, pháp luật và đưa chính sách, pháp luật vào cuộc sống. Sự gắn bó mật thiết của đại biểu HĐND xã với cử tri, với nhân dân nơi cư trú, địa bàn cư trú tạo nên sức sống của chính quyền cơ sở.

Thực tế đại biểu HĐND tại các xã trên địa bàn thành phố Hà Nội đang thực hiện vai trò là người đại diện cho ý chí, nguyện vọng của nhân dân địa phương như thế nào? Đại biểu HĐND xã đã thực sự là

người đề nhân dân tin tưởng và gửi gắm tâm tư, nguyện vọng của mình hay chưa? Để trả lời các câu hỏi đó, trên cơ sở kết quả nghiên cứu hoạt động của HĐND của tác giả tại 9 xã thuộc 3 huyện Mỹ Đức (gồm các xã An Phú, Hương Sơn, Hùng Tiến), Phú Xuyên (gồm các xã Khai Thái, Phượng Dực, Phú Yên), Đông Anh (gồm các xã Võng La, Vân Nội, Hải Bối) đại diện cho 3 khu vực trung du, đồng bằng và ven đô của thành phố Hà Nội, bài viết cho thấy thực trạng hoạt động liên hệ với cử tri của đại biểu HĐND xã ở Hà Nội và một số vấn đề đang đặt ra hiện nay. Các phương pháp nghiên cứu được sử dụng gồm phỏng vấn sâu (PVS) 39 người và phỏng vấn bảng hỏi 587 người (230 đại biểu HĐND, 129 cán bộ Ủy ban nhân dân (UBND), Mặt trận Tổ quốc (MTTQ), các đoàn thể chính trị - xã hội của xã và 228 người dân) tại 9 xã vào quý IV/2019; khai thác thông tin trong các báo cáo của Thường trực HĐND thành phố, Thường trực HĐND các huyện Mỹ Đức, Phú Xuyên, Đông Anh và báo cáo của Thường trực HĐND các xã khảo sát giai đoạn 2016-2019.

2. Thực trạng hoạt động liên hệ với cử tri của đại biểu Hội đồng nhân dân xã trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay

Có nhiều cách thức để đại biểu HĐND xã liên hệ với cử tri, có những hoạt động phải thực hiện theo quy định của Luật Tổ chức Hội đồng nhân dân và Ủy ban nhân dân như hoạt động tiếp xúc cử tri, tiếp công dân...; cũng có những hoạt động không được quy định cụ thể trong luật nhưng là trách nhiệm của người đại biểu dân cử như: gặp gỡ, tuyên truyền, vận động cử tri...

a) Hoạt động tiếp xúc cử tri của đại biểu Hội đồng nhân dân xã

Tại các địa bàn khảo sát, hoạt động tiếp xúc cử tri của đại biểu HĐND xã ở Hà

Nội được thực hiện nghiêm túc, đúng quy định pháp luật. Số liệu tổng kết nhiệm kỳ HĐND các cấp tháng 01/2021 cho thấy, cả 9 xã được khảo sát đều đã tổ chức tiếp xúc cử tri trước và sau các kỳ họp HĐND theo quy định. Tại các cuộc tiếp xúc cử tri trước kỳ họp, đại biểu HĐND xã thông báo tới cử tri nội dung của kỳ họp sắp tới, báo cáo trả lời của UBND đối với các ý kiến, kiến nghị của cử tri. Tại các cuộc tiếp xúc cử tri sau kỳ họp, đại biểu HĐND xã thông báo tới cử tri kết quả của kỳ họp vừa diễn ra, các nghị quyết được thông qua trong từng lĩnh vực và tiếp tục tiếp nhận các ý kiến của cử tri để gửi Thường trực HĐND xã tổng hợp. Sau đó, các ý kiến của cử tri tại các cuộc tiếp xúc cử tri trước và trong kỳ họp được Thường trực HĐND xã tổng hợp và chuyển UBND xã trả lời theo quy định.

Theo kết quả khảo sát của chúng tôi về hoạt động tiếp xúc cử tri của đại biểu HĐND xã: có 85,8% đại biểu HĐND xã và 83,3% cán bộ UBND xã trong mẫu điều tra đánh giá ở mức “tốt”; chỉ có 9,5% đại biểu HĐND xã và 15,1% cán bộ UBND xã đánh giá ở mức “chưa tốt”: *Năm vừa rồi tôi được mời đi họp với đại biểu HĐND, các năm trước thì không. Tôi thấy các đại biểu cũng dự đông đủ, cử tri ngồi chật hội trường nhà văn hóa thôn 3. Tuy đông nhưng mà rất nghiêm túc. Đại biểu HĐND đã phổ biến*

khá rõ nội dung phiên họp HĐND và lắng nghe ý kiến của cử tri (PVS, nữ, 59 tuổi, làm nông nghiệp, xã An Phú, Mỹ Đức).

b) Hoạt động tiếp công dân của đại biểu Hội đồng nhân dân xã

Đối với hoạt động tiếp công dân, Thường trực HĐND các xã đều đã tổ chức để đại biểu HĐND xã tiếp công dân tại trụ sở HĐND - UBND xã, lịch tiếp công dân được niêm yết công khai và thông báo trên đài truyền thanh xã. Hoạt động tiếp công dân được duy trì thường xuyên, theo quy định.

Theo số liệu thống kê của Thường trực HĐND thành phố Hà Nội (2019), huyện Mỹ Đức năm 2017 có 947 lượt đại biểu HĐND xã tiếp công dân trên tổng số 558 đại biểu HĐND xã (của toàn huyện), bình quân mỗi đại biểu thực hiện 1,7 lượt tiếp công dân; 7 tháng đầu năm 2019, bình quân 1,6 lượt. Huyện Phú Xuyên năm 2017 có 1.416 lượt đại biểu HĐND xã tiếp công dân trên tổng số 673 đại biểu, bình quân mỗi đại biểu thực hiện 2,1 lượt tiếp công dân; năm 2018 có 1.448 lượt đại biểu HĐND xã tiếp công dân, bình quân 2,15 lượt. Huyện Đông Anh năm 2017 có 1.607 lượt đại biểu HĐND xã tiếp công dân trên tổng số 699 đại biểu HĐND xã (của toàn huyện), bình quân mỗi đại biểu thực hiện 2,3 lượt tiếp công dân.

Qua Bảng 1 cho thấy, Thường trực HĐND xã, các đại biểu HĐND xã đã thực

Bảng 1: Số lượt đại biểu HĐND xã và thường trực HĐND xã tiếp công dân giai đoạn 2016-2019

Đơn vị (huyện)	Số đại biểu HĐND xã	Số lượt thường trực và đại biểu HĐND xã tiếp công dân							
		Năm 2016		Năm 2017		Năm 2018		Đến tháng 7/2019	
		Thường trực	Đại biểu	Thường trực	Đại biểu	Thường trực	Đại biểu	Thường trực	Đại biểu
Mỹ Đức	558	440	565	825	947	845	950	460	943
Phú Xuyên	673	652	767	954	1.416	996	1.448	365	689
Đông Anh	699	702	820	930	1607	947	1703	473	851

Nguồn: Thường trực HĐND thành phố Hà Nội, 2019b.

hiện trách nhiệm tiếp công dân được quy định trong luật, trung bình mỗi đại biểu HĐND xã tiếp công dân từ 1-2 lần/1 năm... *Thông qua hoạt động tiếp công dân, đại biểu HĐND cấp huyện, cấp xã đã tuyên truyền, phổ biến chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước, hướng dẫn công dân thực hiện quyền, lợi ích hợp pháp của mình, giải đáp, trả lời các vấn đề cử tri, nhân dân quan tâm; tiếp thu các kiến nghị, phản ánh chính đáng của cử tri, nhân dân và chuyển đến các cơ quan có thẩm quyền giải quyết theo quy định của pháp luật* (Thường trực HĐND thành phố Hà Nội, 2019a).

Theo số liệu thống kê tại Bảng 1, số lượt tiếp công dân của Thường trực HĐND nhiều hơn của đại biểu HĐND. Thực tế Thường trực HĐND mỗi xã chỉ có 04 người (Chủ tịch, Phó Chủ tịch và các ủy viên là trưởng các ban HĐND xã¹), song trong mỗi năm số lượt tiếp công dân khá cao. Năm 2018, huyện Mỹ Đức có 845 lượt Thường trực HĐND xã tiếp công dân (trên tổng số 22 xã, thị trấn), bình quân mỗi người tiếp công dân 9,6 lượt; huyện Phú Xuyên có 996 lượt Thường trực HĐND xã tiếp công dân (trên tổng số 28 xã, thị trấn), bình quân mỗi người trong Thường trực tiếp công dân 8,9 lượt; huyện Đông Anh có 947 lượt Thường trực HĐND xã tiếp công dân (trên tổng số 24 xã, thị trấn), bình quân mỗi người trong Thường trực tiếp 9,8 lượt.

Có thể thấy, tiếp công dân là một hoạt động khá nhạy cảm và phức tạp, đòi hỏi đại biểu HĐND phải có những hiểu biết cơ

bản về pháp luật, phải có bản lĩnh để tự xử lý mọi tình huống, giải thích, hướng dẫn công dân thực hiện quyền khiếu nại, tố cáo. Trên thực tế, ở cấp xã, phần nhiều đại biểu HĐND còn thiếu kiến thức trong lĩnh vực tư pháp, việc nghiên cứu các văn bản quy định về công tác tiếp công dân, xử lý đơn thư của đại biểu lại chưa đầy đủ, kịp thời nên còn thiếu kỹ năng trong việc tiếp công dân. Vì thế, một số đại biểu HĐND còn “ngại” tiếp công dân dù đã được Thường trực HĐND xã phân công, dẫn đến số lượt tiếp công dân còn thấp, cá biệt còn có đại biểu chưa từng tham gia tiếp công dân. Hoạt động tiếp công dân của HĐND xã tập trung chủ yếu vào Thường trực HĐND: *Hoạt động tiếp xúc cử tri được tổ chức tốt, duy trì hiệu quả. Tuy nhiên, ít đại biểu tham gia tiếp công dân, hầu như chỉ có Thường trực HĐND tiếp và nhận đơn* (PVS, nam, Phó Bí thư Đảng ủy, Chủ tịch HĐND xã, 54 tuổi, xã Hùng Tiến).

Đối với những đại biểu có tham gia tiếp công dân thì hiệu quả cũng chưa thật cao, do còn có những lúng túng trong việc tiếp nhận, hướng dẫn công dân thực hiện quyền khiếu nại, tố cáo: *Hiệu quả thực sự của công tác tiếp công dân chưa cao, một số đại biểu chỉ dừng lại ở việc gặp gỡ, trao đổi và chuyển đơn đến các cơ quan có thẩm quyền, chưa chú trọng đến việc hướng dẫn công dân thực hiện quyền khiếu nại, tố cáo; công tác theo dõi, đôn đốc, giám sát việc giải quyết đơn thư của đại biểu HĐND nhìn chung chưa đáp ứng được yêu cầu. Trình độ am hiểu kiến thức pháp luật của đại biểu chưa đồng đều, không ít đại biểu còn lúng túng, thiếu kinh nghiệm trong việc tiếp nhận đơn thư, tổng hợp và xử lý đơn thư của công dân* (PVS, Thường trực HĐND huyện Đông Anh).

Theo kết quả nghiên cứu của chúng tôi, đánh giá của đại biểu HĐND xã về hoạt động tiếp công dân của chính đại biểu

¹ Khoản 9 Điều 2 Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Tổ chức Chính phủ và Luật Tổ chức chính quyền địa phương sửa đổi năm 2019, Luật số 47/2019/QH14, <https://luatvietnam.vn/co-cau-to-chuc/luat-to-chuc-chinh-phu-va-luat-to-chuc-chinh-quyen-dia-phuong-sua-doi-2019-179054-d1.html>, truy cập ngày 20/1/2021.

HĐND xã ở mức tốt chiếm 71,1%; còn cán bộ UBND xã chỉ có 69% đánh giá hoạt động này ở mức tốt. Mức đánh giá này thấp hơn mức đánh giá đối với hoạt động tiếp xúc cử tri.

c) Hoạt động tuyên truyền, vận động cử tri

HĐND là cầu nối của nhân dân với chính quyền các cấp, đồng thời đại biểu HĐND cũng tham gia vào việc tuyên truyền, vận động cử tri thực hiện Hiến pháp và pháp luật. Tuyên truyền, vận động cử tri là trách nhiệm của đại biểu HĐND xã đã được quy định trong pháp luật, là thước đo đánh giá năng lực của đại biểu và là căn cứ để đánh giá việc thực hiện chức năng đại diện của đại biểu HĐND xã.

Trên thực tế, tại các địa bàn khảo sát, theo đánh giá chung, các đại biểu HĐND xã đã giữ được mối liên hệ với cử tri với tư cách là đại biểu HĐND xã, thông qua đó thực hiện việc tuyên truyền, vận động cử tri thực hiện đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước và địa phương; tuy nhiên mức độ chưa thường xuyên và hiệu quả chưa cao.

Bảng 2: Đánh giá về hoạt động tuyên truyền, vận động cử tri của đại biểu HĐND xã

	Tốt (%)	Có nội dung chưa tốt (%)	Chưa tốt (%)	Không trả lời (%)
Đánh giá của đại biểu HĐND xã	68,2	24,3	2,2	5,2
Đánh giá của cán bộ UBND xã	66,6	30	2,3	1,7

Nguồn: Kết quả Điều tra, khảo sát quý IV/2019.

Kết quả khảo sát cho thấy, chỉ có 68,2% đại biểu HĐND xã và 66,6% cán bộ UBND xã đánh giá hoạt động tuyên

truyền, vận động cử tri của HĐND xã ở mức “tốt”; 24,3% đại biểu HĐND và 30% cán bộ UBND xã đánh giá ở mức “có nội dung chưa tốt”; 2,2% đại biểu HĐND, 2,3% cán bộ UBND xã đánh giá ở mức “chưa tốt”: *Đứa cháu họ xa nhà tôi cũng là đại biểu HĐND xã, nhưng chưa bao giờ thấy nó nói gì về HĐND, về quy định của địa phương, tôi cũng không hỏi. Thỉnh thoảng tôi nghe trên đài truyền thanh (PVS, nữ, 59 tuổi, buôn bán nhỏ, xã Võng La, huyện Đông Anh).*

Để thực hiện việc tuyên truyền, vận động cử tri, đại biểu HĐND xã phải thực sự liên hệ chặt chẽ với cử tri. Là những người bám sát dân, gần dân, hằng ngày sinh sống với cử tri, có quan hệ thân tình họ hàng, làng xóm với cử tri, đại biểu HĐND xã có nhiều thuận lợi trong việc tuyên truyền, vận động cử tri. Tuy vậy, nếu đại biểu HĐND xã không thường xuyên ý thức tư cách đại biểu của mình sẽ dẫn đến lơ đãng, mờ nhạt hoạt động tuyên truyền, vận động cử tri, không tận dụng được lợi thế của mình.

Trên thực tế, có những đại biểu HĐND xã chưa có ý thức cao về tư cách đại biểu HĐND trong sinh hoạt hằng ngày, từ đó thiếu sự chủ động trong tuyên truyền, vận động cử tri. Với phần đông đại biểu HĐND xã là đại biểu không chuyên trách, việc nắm bắt các thông tin về pháp luật, chỉ thị, hướng dẫn của cấp trên chưa sâu, chưa kịp thời dẫn đến hạn chế trong việc tuyên truyền, vận động cử tri. Hoạt động tuyên truyền, vận động của đại biểu HĐND xã còn phụ thuộc vào tính gương mẫu của đại biểu, của gia đình, có khi là sự gương mẫu của dòng họ, ngõ xóm. Nếu gia đình, dòng họ, ngõ xóm chưa thật gương mẫu sẽ tạo nên rào cản cho đại biểu HĐND xã trong việc tuyên truyền, vận động cử tri. Vì vậy, trước hết đại biểu HĐND xã phải tuyên truyền,

vận động gia đình, họ hàng, ngõ xóm thực hiện đúng, tốt đường lối, pháp luật, chính sách của Đảng, Nhà nước và địa phương, từ đó sẽ giúp họ thuận lợi hơn trong việc vận động nhân dân quanh khu vực mình sinh sống. Đại biểu HĐND xã cũng nên tận dụng lợi thế giao tiếp hằng ngày với cử tri để thực hiện việc tuyên truyền, vận động: *Hôm nọ họp dòng họ, có ý kiến về quy định của địa phương liên quan đến dòng họ. Các ý kiến đó có nhiều bất đồng, khó đi đến thống nhất. Hôm đó có một cháu trong dòng họ là đại biểu HĐND xã nhưng không thấy cháu có ý kiến, trao đổi, làm rõ quy định của địa phương để mọi người trong dòng họ biết* (PVS, nam, 70 tuổi, xã Vân Nội, huyện Đông Anh).

Qua số liệu điều tra và kết quả PVS có thể thấy, HĐND xã nói chung và đại biểu HĐND xã chưa thực hiện tốt việc tuyên truyền, vận động cử tri, chưa nắm bắt được các tâm tư, nguyện vọng của cử tri, cũng như chưa phát huy được lợi thế gần dân, sát dân của mình để vận động, thuyết phục nhân dân tham gia quản lý nhà nước, thực hiện Nghị quyết HĐND xã và các hoạt động khác. Trong khi đó, để nhân dân hiểu hơn về hoạt động của HĐND; để đại biểu HĐND thực sự là người đại diện cho nhân dân thì việc tuyên truyền, vận động cử tri càng phải được coi trọng. HĐND, đại biểu HĐND phải là người đồng hành với nhân dân trong các hoạt động lớn của địa phương, có như vậy HĐND mới trở nên gần gũi và được nhân dân tin tưởng.

3. Một số vấn đề đặt ra

Thực trạng hoạt động liên hệ với cử tri của đại biểu HĐND xã đã đặt ra một số vấn đề liên quan đến việc thực hiện quyền lực của nhân dân thông qua hoạt động của HĐND xã cũng như về vai trò đại diện của mỗi đại biểu HĐND.

Kết quả khảo sát, PVS cho thấy, đại biểu HĐND xã còn chưa thực hiện tốt vai trò đại diện của mình, đặc biệt trong các hoạt động có tính chất phức tạp, đòi hỏi chuyên môn, năng lực như: tiếp công dân, tuyên truyền, vận động nhân dân... Nhiều đại biểu còn “ngại” tiếp dân, ngại va chạm với công dân, đặc biệt còn thiếu kinh nghiệm và năng lực trong việc tuyên truyền, vận động nhân dân. Trong mối quan hệ giữa cử tri và đại biểu HĐND vẫn còn khoảng cách nhất định. Nếu tình trạng này không được khắc phục, đại biểu sẽ mất dần vai trò đại diện cho nhân dân, HĐND sẽ không còn giữ được vai trò là cơ quan đại diện cho ý chí, nguyện vọng và quyền làm chủ của nhân dân; làm giảm sút niềm tin của nhân dân vào cơ quan HĐND.

Thực trạng này có hệ quả từ chất lượng của đại biểu HĐND xã chưa cao, chưa đồng đều, đại biểu phần lớn hoạt động kiêm nhiệm nên chưa dành nhiều thời gian cho hoạt động của HĐND. Trong khi đó, Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Tổ chức Chính phủ và Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2019 quy định giảm số lượng đại biểu HĐND các cấp để đảm bảo sự tinh gọn, nâng cao chất lượng hoạt động của HĐND. Điều đó cho thấy, vấn đề cốt lõi là phải nâng cao năng lực và tính chuyên nghiệp cho số đại biểu HĐND tinh gọn đó, để đảm bảo quyền lực của nhân dân được thực hiện đầy đủ thông qua HĐND và đại biểu HĐND.

Chất lượng, cơ cấu của đại biểu HĐND xã hoàn toàn phụ thuộc vào khâu lựa chọn đại biểu (bầu cử) cũng như công tác quy hoạch cán bộ, đào tạo cán bộ, tạo nguồn cho bộ máy HĐND của chính quyền các cấp. Giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa cơ cấu, thành phần, số lượng đại biểu HĐND với chất lượng đại biểu HĐND

luôn là bài toán khó. Để giải quyết mối quan hệ này, việc phát hiện các nhân sự đảm nhận các vị trí chủ chốt của HĐND cũng như cơ cấu đại biểu HĐND các cấp phải được thực hiện cùng với việc quy hoạch các chức danh chủ chốt của cấp ủy, chính quyền các cấp để từ đó bồi dưỡng, đào tạo, tạo nguồn cán bộ cho HĐND các cấp ngay từ nhiệm kỳ trước cho nhiệm kỳ sau - điều này liên quan đến công tác cán bộ của HĐND với vai trò của cấp ủy Đảng các cấp. Song song với đó là đổi mới và nâng cao chất lượng công tác bầu cử; ngoài việc lựa chọn, hiệp thương dân chủ đúng nguyên tắc, khách quan, đảm bảo cơ cấu và chất lượng đại biểu thì cũng cần hướng dẫn để người dân lựa chọn, bầu được người xứng đáng nhất.

Đại biểu sau khi trúng cử sẽ mang trọng trách mới, là người *đại diện ý chí, nguyện vọng của cử tri*. Trong vai trò ấy, tiếng nói của họ không phải là tiếng nói của ngành, lĩnh vực mình mà là tiếng nói của cử tri, tiếng nói của đời sống nhân dân, của lòng dân. Để giúp đại biểu thực hiện được nhiệm vụ này, cần quan tâm công tác đào tạo, bồi dưỡng, tập huấn về chuyên môn, nghiệp vụ, kỹ năng... cho đại biểu. Trong số các giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động của HĐND xã, 91,2% đại biểu HĐND xã và 91,4% cán bộ UBND xã lựa chọn giải pháp nâng cao ý thức trách nhiệm cho đại biểu HĐND xã; 87,7% đại biểu HĐND xã và 88,3% cán bộ UBND xã lựa chọn giải pháp tăng cường bồi dưỡng kiến thức cho đại biểu HĐND xã. Việc đào tạo, bồi dưỡng, tập huấn không nên chỉ thực hiện ở đầu nhiệm kỳ mà phải thực hiện thường xuyên, liên tục, hằng năm, toàn khóa và tùy theo từng đối tượng đại biểu. Đại biểu HĐND xã hiện đang yếu và thiếu các kiến thức pháp luật, các kỹ năng khi tiếp xúc cử tri và

công dân, vì vậy cần tập trung hơn vào các nội dung này.

Có thể nói, khi đại biểu HĐND đáp ứng được cả yêu cầu về tính đại diện, cơ cấu chất lượng thì sẽ dám nói, dám làm, dám có ý kiến phản biện để giải quyết những vấn đề mà cử tri gửi gắm, trong hoạt động sẽ thể hiện được ý chí nguyện vọng của nhân dân, đồng thời khi đó quyền lực của nhân dân sẽ là quyền lực thực sự.

4. Kết luận

Các đại biểu HĐND xã về cơ bản đã thực hiện đầy đủ các hoạt động liên hệ với cử tri theo chức năng, nhiệm vụ được quy định, tuy nhiên hiệu quả và chất lượng chưa cao. Đại biểu HĐND xã hiện nay còn đang yếu và thiếu các kỹ năng về tiếp xúc với cử tri, với công dân, kỹ năng vận động, tuyên truyền, phản ánh các ý kiến, nguyện vọng của cử tri... Đây lại là những kỹ năng cơ bản của đại biểu khi thực hiện vai trò quan trọng nhất của mình là đại diện cho ý chí, nguyện vọng của nhân dân. Vì vậy, rất cần phải bồi dưỡng năng lực phản biện, nắm bắt ý kiến cử tri của đại biểu HĐND xã nói riêng và đại biểu HĐND các cấp nói chung. Việc đại biểu HĐND có năng lực phản biện và kỹ năng nắm bắt, phản ánh ý kiến, nguyện vọng của cử tri còn giúp HĐND và chính quyền xã thực hiện tốt hơn việc nắm bắt dư luận xã hội trước khi ban hành các cơ chế, chính sách của địa phương; nắm bắt tâm tư, nguyện vọng của cử tri còn có thể ngăn chặn kịp thời những mâu thuẫn, khúc mắc từ cơ sở, tránh được những khiếu kiện kéo dài, đông người, vượt cấp..., góp phần ổn định an ninh, chính trị ở địa phương và thành phố Hà Nội.

Mỗi đại biểu trong quá trình thực hiện nhiệm vụ đại biểu dân cử không thể ngay lập tức có được năng lực phản biện, trình

độ hiểu biết pháp luật hay kỹ năng nắm bắt, phản ánh ý kiến, nguyện vọng của nhân dân, của cử tri. Đó là quá trình tích lũy lâu dài từ kinh nghiệm sống, từ thực tế tiếp xúc với cử tri và từ việc nghiên cứu, học tập nâng cao trình độ, kỹ năng.

Từ thực tế hoạt động của HĐND các cấp cho thấy, hầu như đại biểu HĐND xã chỉ được đào tạo, bồi dưỡng, tập huấn kinh nghiệm hoạt động đại biểu dân cử một lần ở đầu nhiệm kỳ, điều đó là chưa đủ để một đại biểu có thể nhuần nhuyễn các kỹ năng cần thiết. Để chuẩn bị cho cuộc Bầu cử Quốc hội và HĐND các cấp nhiệm kỳ mới (2021-2026), ngoài việc chuẩn bị tốt hơn cho các ứng viên thì trong quá trình hoạt động, Thường trực HĐND xã phải chủ động đề xuất với cấp ủy, chính quyền và Thường trực HĐND cấp cao hơn để đại biểu HĐND xã được tham gia các khóa đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ hằng năm; chủ động tham mưu bố trí ngân sách đảm bảo cho việc học tập, bồi dưỡng của đại biểu.

Thường trực HĐND cấp huyện, tỉnh tuy không phải là cơ quan cấp trên quản lý HĐND cấp dưới song cũng cần phải quan tâm hơn nữa tới hoạt động của HĐND xã, đặc biệt là chất lượng của đại biểu HĐND xã; thường xuyên tổ chức các lớp bồi dưỡng, tập huấn cho đại biểu HĐND các cấp; mời Thường trực HĐND xã và đại biểu HĐND xã tham gia các buổi tọa đàm, hội nghị chuyên đề trao đổi, thảo luận về các kỹ năng đại biểu dân cử, trao đổi những kinh nghiệm tốt, cách làm hay của HĐND, đại biểu HĐND huyện, tỉnh để đại biểu HĐND xã tham khảo và làm theo. Có như vậy, đại biểu HĐND xã nói riêng và đại biểu HĐND nói chung mới thực hiện tốt được việc liên hệ với cử tri và thực sự trở thành người đại diện của nhân dân □

Tài liệu tham khảo

1. UBND huyện Đông Anh (2020), *Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo quốc phòng, an ninh 5 năm giai đoạn 2016-2020 và phương hướng, nhiệm vụ 5 năm giai đoạn 2021-2025 của huyện Đông Anh*, tài liệu phục vụ Đại hội Đảng bộ Huyện nhiệm kỳ 2020-2025.
2. Thường trực HĐND huyện Đông Anh (2019a), *Công tác tiếp công dân, tiếp nhận và xử lý khiếu nại, tố cáo, kiến nghị của công dân; công tác tiếp xúc cử tri của Hội đồng nhân dân cấp huyện*, Tham luận tại Hội nghị giao ban chuyên đề Thường trực HĐND Thành phố, quận, huyện, thị xã quý III/2019.
3. Thường trực HĐND huyện Đông Anh (2019b), *Tham luận tại Hội nghị giao ban chuyên đề về công tác tiếp công dân, tiếp nhận và xử lý khiếu nại, tố cáo, kiến nghị của công dân; công tác tiếp xúc cử tri của Hội đồng nhân dân các cấp* do Thường trực HĐND thành phố Hà Nội tổ chức tháng 8/2019.
4. Thường trực HĐND Thành phố Hà Nội (2019a), *Báo cáo tổng kết hoạt động HĐND các cấp thành phố Hà Nội năm 2019*, Tài liệu Hội nghị tổng kết hoạt động HĐND các cấp thành phố Hà Nội năm 2019.
5. Thường trực HĐND thành phố Hà Nội (2019b), Tài liệu *Hội nghị giao ban chuyên đề giữ Thường trực HĐND thành phố và Thường trực HĐND quận, huyện, thị xã*.
6. Thường trực HĐND huyện Phú Xuyên (2020), *Báo cáo số 20/BC-HĐND ngày 30/3/2020 về tổ chức bộ máy, hoạt động của HĐND các cấp huyện Phú Xuyên từ đầu nhiệm kỳ 2016-2021 đến nay*.